

Wat is functiewaardering?

Functies in de zorg worden gewogen om tot een passende beloning te komen. Het uitgangspunt is de prestatie die een werknemer levert en waarvoor de werkgever betaalt. De werkgever gebruikt daarvoor het systeem van de FunctieWaardering Gezondheidszorg (FWG). De FWG houdt de wereld van de zorg in het vizier en ontleent aan de functiebeschrijvingen die in de zorgpraktijk voorkomen zogenaamde ijkfuncties. Een ijkfunctie geeft een referentiepunt voor wat de functie inhoudt, wat er van de functionaris verwacht mag worden en hoe dat gewaardeerd wordt. Omdat verwachtingen en invullingen van functies veranderen, zullen ijkfuncties ook met de zorgmarkt mee veranderen.

Hoe werkt functiewaardering?

Een werkgever spreekt met een werknemer af wat deze doet voor welke beloning. Dat staat beschreven in het arbeidscontract, samen met de functiebeschrijving die daar deel van uit maakt. Het is dus belangrijk dat de beschrijving adequaat en actueel is. In die beschrijving staat wat de kern van de taak is, een situatieschets, hoofdlijnen, activiteiten en de functie-eisen. De functie-eisen zijn ingedeeld in negen gezichtspunten. Zie daarvoor de voorbeeldbeschrijving bij deze handleiding.

De concrete beschrijving wordt door middel van het FWG-systeem ingedeeld: de gezichtspunten krijgt een waardering van A tot en met maximaal J of zijn niet van toepassing. Zo ontstaat er een totaalscore die tot een functiegroep ("salarisschaal") leidt. Het gaat altijd om de waardering van een concrete beschrijving op déze werkplek: geestelijk verzorgers kunnen dus verschillend scoren, omdat de inhoud van hun werk niet altijd precies hetzelfde is. Let er wel op dat de beschrijving klopt met de praktijk.

Wat is een goede functiebeschrijving?

Een goede functiebeschrijving voor een geestelijk verzorger komt zoveel mogelijk overeen met de inhoud van het vak. De beroepsstandaard 2015 van de VGVZ is een goed uitgangspunt voor de kern van de functie. De uitwerking in activiteiten en functie-eisen zal verschillen. Toch is de invulling daarvan niet vrij. Daarom is het goed op de volgende elementen te letten, die niet mogen ontbreken in de functiebeschrijving:

1. De geestelijk verzorger werkt als medewerker maar ook in de vrijplaats. Dit is de mogelijkheid van de patiënt om, onafhankelijk van indicatie of toestemming, geestelijke bijstand te ontvangen. De vrijplaats is de uitwerking van het grondwettelijke recht op vrijheid van godsdienst en levensovertuiging voor wie in een zorginstelling verblijft. Het geeft de geestelijk verzorger een eigen verantwoordelijkheid buiten het gezagsbereik van de organisatie invulling te geven aan de functie.
2. Als specialist in zorgethiek en levensbeschouwelijke identiteit van de instelling heeft de geestelijk verzorger rechtstreeks toegang tot beleidsmakers en vervult hij/zij een signaleringsfunctie in de organisatie.
3. Het domein van het vak moet duidelijk zijn bepaald in onderscheid met dat van aanpalende disciplines. Ook hiervoor is de beroepsstandaard een goede bron.

Is mijn functiebeschrijving en –waardering in orde?

Deze handleiding is bedoeld om te zorgen voor een goede beschrijving en waardering van het vak geestelijk verzorger. Op de volgende bladzijde staan de stappen die je kunt zetten.

Controleer je functiebeschrijving

De functiebeschrijving moet overeenkomen met de feitelijk verrichte taken en het feitelijke niveau van functioneren. Het is goed die praktijk te evalueren en te werken aan een productenlijst en andere manieren om zichtbaar te maken wat de geestelijk verzorger op deze werkplek precies doet. Kijk dan of dit klopt met de beschrijving die de werkgever hanteert en waarin deze dus heeft vastgelegd welk werk verwacht wordt voor de geldende beloning. Als dat niet overeenkomt, ga dan met de werkgever in gesprek en werk samen aan een betere afstemming op echte zorgkwaliteit. Neem de beroepsstandaard en de hierboven genoemde drie elementen (vrijplaats, beleidstoegang, domein) als uitgangspunt mee.

Controleer je functiewaardering

De geldende, eventueel aangepaste functiebeschrijving is de basis voor de indeling met behulp van het FWG-systeem. Iedere werknemer heeft het recht zijn functie te laten herindelen: bij een vermoeden van een onterechte indeling in een functiegroep is het goed dit traject in gang te zetten. Wanneer een werknemer een functie wil laten herindelen, vindt hij/zij de mogelijkheden hiervoor in de Cao. De afdeling personeelszaken moet je daarbij behulpzaam zijn. Denk er wel aan dat de indeling plaatsvindt op grond van de geldende functiebeschrijving en niet op grond van een wenselijke situatie.

Een deskundige indeler bij de werkgever hanteert het FWG-systeem voor het toekennen van scores aan de negen gezichtspunten. Uit de scores volgt een indeling in een functiegroep die overeenkomt met een salarisschaal in de betreffende Cao. Tegen de uitslag van de indeling bestaat de mogelijkheid om bezwaar aan te tekenen en ook daarbij moet de afdeling personeelszaken behulpzaam zijn. Bij dat bezwaar gaat het er alleen om of de scores bij de gezichtspunten terecht zijn toegekend, niet om de vraag of de functiebeschrijving terecht is. Overigens zal de VVT-branche per 1 januari 2016 als eerste gaan werken met een nieuw systeem, de zogenaamde FWG VVT.

Voorbeeldbeschrijving

Op de volgende bladzijdes vind je een voorbeeldbeschrijving van de functie van geestelijk verzorger. Bij deze tekst is gebruik gemaakt van:

- a. Functiebeschrijvingen uit 2015 uit de verschillende werkvelden waarin geestelijk verzorgers werkzaam zijn;
- b. De beroepsstandaard geestelijk verzorger van de VGVZ uit 2015, zie www.vgvz.nl;
- c. De ijkfunctie en de kadertekst geestelijk verzorger 2014-2015 van de FWG;
- d. De handleiding functiewaardering geestelijk verzorger 2002;
- e. Aanwijzingen van de Federatie van Beroepsorganisaties in de Zorg FBZ;
- f. De Werkgroep Functiewaardering van de VGVZ: Arie Bouwman, Leonoor de Cocker, Jorien Schippers, Marieke Schoenmakers, Ralf Smeets en Emilie van de Wijer.

Er is gekozen voor één voorbeeldfunctiebeschrijving die voor alle denominaties kan gelden: woorden als 'ambtshalve' zijn daarmee vermeden. De tekst kan niet zomaar overgenomen worden als functiebeschrijving voor een concrete werkplek, maar moet worden aangepast aan de specifieke omstandigheden. Ga dus goed na of alles dat in de voorbeeldfunctiebeschrijving staat voor jou van toepassing is en waar deze, zo nodig, aangepast moet worden. Er wordt in de voorbeeldfunctiebeschrijving uitgegaan van een WO-masterniveau, waar patiënt staat moet soms cliënt staan, organisatorische inbedding is erg afhankelijk van de instelling en zo meer.

Stimulans voor de praktijk

De voorbeeldfunctiebeschrijving kan samen met de beroepsstandaard een krachtige stimulans zijn voor geestelijk verzorgers in de uitoefening van het vak. Ze bieden ideeën om invulling te geven aan het werk en om plannen te maken voor de toekomst. Ze bieden ook kansen voor profilering binnen de instelling en communicatie naar buiten. Tips voor positionering binnen de eigen organisatie zijn:

1. Richt je, naast cliëntcontact, op verankering van je positie door je bezig te houden met eigen beleid en instellingsbeleid;
2. Claim je eigen domein en laat zien dat je een meerwaarde hebt: breng jezelf in beeld. Denk hierbij aan voorlichting en advies aan o.a. patiënten(verbanden). Ook kan een geestelijk verzorger fungeren als behandelkeuzeconsulent, wilsverklaringsconsulent, euthanasieconsulent en begeleider van intervisiegroepen voor artsen;
3. Maak voor jezelf een jaarplan waarin je verantwoording aflegt voor hetgeen je in dat jaar gedaan hebt. Biedt dit jaarplan aan, aan je leidinggevende en eventueel - gevraagd of ongevraagd - aan de Raad van Bestuur.

Voor teams is deze voorbeeldtekst een goed uitgangspunt voor de uitwisseling van ideeën, voor de differentiatie van taken tussen collega's en voor de presentatie van de eigen activiteiten.

Functiebeschrijving Geestelijk Verzorger

Kern van de functie

Geestelijke verzorging is professionele, intensieve begeleiding, hulpverlening en advies bij zingeving en levensbeschouwing en het coördineren en structureren hiervan.

Existentiële, spirituele, ethische en esthetische onderwerpen en vraagstukken die zich voordoen, behoren tot het domein van de geestelijk verzorger. Dit betekent concreet dat de geestelijk verzorger in staat is om gevoelige en complexe levensbeschouwelijk thema's bespreekbaar te maken, waaronder lijden en dood. De geestelijk verzorger gebruikt hierbij zijn/haar vermogen om het levensverhaal van de patiënt/cliënt¹ te verbinden aan levensbeschouwelijke bronnen.

De geestelijk verzorger is er ter ondersteuning en begeleiding van patiënten, naasten en de medewerkers van de organisatie waaronder medisch specialisten. Deskundigheidsbevordering en advisering van professionals en vrijwilligers maakt deel uit van het takenpakket van de geestelijk verzorger. Tot slot heeft de geestelijk verzorger invloed op de inhoudelijke ontwikkeling van het beleid en de identiteit van de organisatie.

Situatieschets

De geestelijk verzorger begeleidt patiënten bij de uitoefening van hun grondwettelijk recht op vrijheid van godsdienst en levensovertuiging. Hiervoor is de vrijplaats nodig. Deze garandeert geestelijke bijstand voor burgers, onafhankelijk van een indicatie of toestemming van een derde. In de vrijplaats kan de geestelijk verzorger zich, buiten hiërarchische structuren van de organisatie om, direct wenden tot alle personen binnen de organisatie.

Bevoegdheid ontleent de geestelijk verzorger ofwel aan zending door een levensbeschouwelijke organisatie zoals door de overheid erkend, ofwel door toetsing door Stichting RING-GV. Vanuit deze bevoegdheid kan de geestelijk verzorger de vrijplaats van de patiënt helpen realiseren.

Plaats in de organisatie

De plaats in de organisatie verschilt per instelling. Beschrijf hier door wie de geestelijk verzorger hiërarchisch wordt aangestuurd, bijvoorbeeld: 'De geestelijk verzorger ontvangt hiërarchisch leiding van de divisie manager'. NB: let er in de beschrijving op dat er geen sprake is van operationele leiding en dat de vrijplaats in stand gehouden wordt.

Taken & verantwoordelijkheden

Taken en de verantwoordelijkheden zijn te onderscheiden in een micro-, meso- en macroniveau.

Het microniveau betreft intensieve begeleiding en hulpverlening bij ingrijpende gebeurtenissen en vraagstukken op existentieel, spiritueel, ethisch en esthetisch gebied: persoonlijke vragen naar zin, motivatie en inspiratie, bij worsteling met verlies en tegenslag in het leven en het streven om de eigen levensbeschouwing en levenskunst vorm te geven.

Het mesoniveau betreft deskundigheidsbevordering, begeleiding en advisering van professionals en vrijwilligers op existentieel, spiritueel, ethisch en esthetisch gebied. Ook betreft het deelname aan multidisciplinair overleg, de betrokkenheid bij ontwikkeling van behandel- en zorgplannen en de deelname aan (zorg)ethische commissie(s).

¹ Waar 'patiënt' genoemd wordt, wordt ook 'cliënt' bedoeld.

Het macroniveau betreft de invloed op - en/of het ontwikkelen van beleid en implementatie van beleid. Waar nodig adviseert de geestelijk verzorger – gevraagd en ongevraagd – over aanpassing hiervan. De geestelijk verzorger ontwikkelt mede de levensbeschouwelijke signatuur van de organisatie en participeert in maatschappelijke netwerken en discussies.

Uitwerking in activiteiten

De belangrijkste taken op microniveau zijn het:

- voeren van gesprekken met patiënten, hun naasten en medewerkers van de organisatie - zowel op indicatie als op eigen initiatief - met als doel om de geestelijke draagkracht, weerbaarheid en veerkracht te versterken;
- op non-verbale wijze communiceren en ondersteunen van patiënten en/of hun naasten;
- organiseren en uitvoeren van vieringen en rituelen, en het coördineren van de uitvoerende taken van vrijwilligers, koster en dirigent hierin;
- organiseren en uitvoeren van levensbeschouwelijke themabijeenkomsten voor patiënten en/of hun naasten;
- levensbeschouwelijke coping bij existentiële crises en voor rituelen rondom het sterven;
- bemiddelen en coördineren bij het benaderen van geestelijk verzorgers uit diverse denominaties, zowel binnen als buiten de zorginstelling;
- in voorkomende gevallen adviseren over de bejegening van patiënten.

De belangrijkste taken op mesoniveau zijn:

- deskundigheidsbevordering van medewerkers en vrijwilligers m.b.t. existentiële, spirituele, ethische en esthetische thema's, onder andere middels moreel beraad;
- voorlichting over existentiële facetten van ziektebeleving, aan interne en externe groepen van patiënten en hun naasten;
- medewerkers en vrijwilligers voorlichten en bijscholen over ethische vragen en over het omgaan met en inspelen op de levensbeschouwing van henzelf en patiënten;
- bijdragen aan het zorgbeleid of de integrale zorg van de patiënt, bijvoorbeeld door structurele inbreng in het multidisciplinair overleg;
- opvang en ondersteuning van medewerkers en vrijwilligers na ingrijpende ervaringen.

De belangrijkste taken op macroniveau zijn het:

- schrijven van een jaarverslag en het ontwikkelen van een (meerjaren)beleid van de dienst geestelijke verzorging;
- mede ontwikkelen van het levensbeschouwelijke beleid en de signatuur van de organisatie;
- gevraagd en ongevraagd adviseren van het management en zorgverleners over meningsvorming en instellingsbeleid op existentieel, spiritueel, ethisch en esthetisch gebied;
- participeren in relevante maatschappelijke netwerken en het onderhouden van contacten/discussies met partijen in het werkveld.

Functie-eisen, vaardigheden en verantwoordelijkheden

1. Kennis

De geestelijk verzorger is bekwaam op grond van een Wo-masterdiploma op het terrein van theologie, religiestudies of humanistiek en permanente nascholing en bijscholing binnen het eigen vakgebied.

Van een geestelijk verzorger wordt kennis vereist van godsdiensten, van maatschappelijke, levensbeschouwelijke en culturele achtergronden van patiënten, hun naasten en medewerkers, inclusief kennis van symboliek en ritueel. Daarnaast is kennis van omliggende (medische-/ psychosociale - /ethische) vakgebieden vereist en worden ontwikkelingen bijgehouden. Kennis van de eigen persoonlijke ontwikkeling in relatie tot de uitoefening van het vak is nodig. Kennis van managementprocessen en organisatievraagstukken is nodig om op beleidsniveau actief te zijn.

2. Zelfstandigheid

De werkzaamheden worden zelfstandig en naar eigen inzicht geïnitieerd en verricht. Dit vraagt van de geestelijk verzorger het vermogen om prioriteiten te stellen en initiatieven te nemen en om de vrijplaats van de patiënt te waarborgen. Daarnaast zijn vindingrijkheid, analytisch vermogen en een scherp oog voor de context nodig bij het zoeken van oplossingen voor complexe, soms unieke en/of acute situaties. Hierbij kan de geestelijke verzorger niet altijd terugvallen op de leidinggevende.

Daarnaast geeft de geestelijk verzorger – gevraagd en ongevraagd – deskundig advies over beleidskeuzes, levensbeschouwelijke thema's, vragen en knelpunten en de levensbeschouwelijke identiteit van de organisatie.

3. Sociale Vaardigheden

Eisen worden gesteld aan sociale vaardigheden zoals tact, luistervaardigheid, inlevingsvermogen en het hanteren van de balans tussen emotionele betrokkenheid en professionele distantie. De geestelijk verzorger weet een sfeer te creëren van veiligheid, openheid en respect; een sfeer waarin ook het mysterieuze van het leven een plaats mag hebben. In het bijzonder worden eisen gesteld aan de sociale vaardigheden in het bijstaan van (relaties van) patiënten bij zeer ingrijpende levensgebeurtenissen en bij het voeren van gesprekken over levensbeschouwelijke thema's.

Van de geestelijk verzorger wordt een vermogen gevraagd om non-verbaal en aandachtsvol aanwezig te zijn. Dit houdt tevens in dat de geestelijk verzorger non-verbale signalen van de behoefte aan begeleiding kan interpreteren. Daarnaast dient de geestelijk verzorger in conflictsituaties rond de zorg van patiënten te kunnen bemiddelen. De geestelijk verzorger moet zich kunnen bewegen door – en zichzelf en de vakgroep zichtbaar maken in alle lagen van de organisatie.

Vermogen tot overbruggen van tegenstellingen en tot overredings- en overtuigingskracht zijn nodig in het contact met patiënten, hun naasten, medewerkers en externe partijen. Bij het aansturen van vrijwilligers is het daarnaast nodig te kunnen stimuleren en motiveren.

4. Risico's, verantwoordelijkheden en invloed

De geestelijk verzorger is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de geestelijke verzorging in al haar aspecten, rekening houdend met de bijzondere vertrouwenspositie met betrekking tot patiënten, medewerkers en vrijwilligers. Ook is hij/zij verantwoordelijk voor het borgen van de vrije toegang van patiënten tot geestelijke hulp in de vrijplaats, net als voor het ontwikkelen van het beleid van de vakgroep.

De geestelijk verzorger heeft invloed op het zorgaanbod en de identiteit van de organisatie door de deelname aan multidisciplinair overleg, de betrokkenheid bij ontwikkeling van behandel- en zorgplannen, de deelname aan ethische (zorg)commissie(s), de gevraagde of ongevraagde bijdrage aan discussies c.q. advisering over deze onderwerpen en door de signalerende en adviserende rol naar het management.

Er is kans op immateriële schade door geestelijk letsel van de patiënt, diens naasten en medewerkers, door onverantwoord omgaan met vertrouwelijke gegevens, negatieve beïnvloeding van de goede naam van de instelling, de beroepsgroep en/of de eigen levensbeschouwelijke achterban.

5. Uitdrukkingsvaardigheid

Uitdrukkingsvaardigheden zijn op drie terreinen nodig: 1) bij hulpverlening en begeleiding, 2) bij innovatie, educatie en onderzoek, en 3) bij beleidsadvies.

Hoge eisen worden gesteld aan de verbale, non-verbale en schriftelijke communicatie van – vaak complexe en abstracte – gevoelens, kennis, inzichten en analyses door middel van spraak, schrift, gebaar, lichaamstaal, voordracht, symbooltaal, riten, rituelen en verschillende kunstvormen.

De geestelijk verzorger is ook in staat communicatietechnieken in te zetten bij patiënten die ernstige communicatieve en/of cognitieve stoornissen hebben. Over de werkzaamheden (in het primaire proces) wordt schriftelijk gerapporteerd met inachtneming van het beroepsgeheim.

6. Bewegingsvaardigheid

Bewegingsvaardigheid is van belang bij het voorgaan en handelen in vieringen en rituelen vanwege passende bewegingen en rituele gebaren.

7. Oplettendheid

De geestelijk verzorger is – ook in hectische situaties – alert op verbale en non-verbale signalen van de patiënt, die kunnen duiden op existentiële thema's.

De geestelijk verzorger signaleert naast de eigen zorgverlening ook ethische en levensbeschouwelijke aspecten in alle lagen van de organisatie. Hij/zij let gelijktijdig zorgvuldig op vertrouwelijkheid en interdisciplinariteit, met name bij rapportage.

8. Overige functie eisen

De geestelijk verzorger is in staat te reflecteren op de eigen levensbeschouwing en het eigen handelen om anderen op een evenwichtige, vrije en authentieke wijze tegemoet te kunnen treden. De geestelijk verzorger heeft het vermogen competenties, verantwoordelijkheden en rollen te integreren in het eigen denken, voelen, willen en handelen.

Geduld en doorzettingsvermogen zijn nodig bij het begeleiden van patiënten, diens naasten en medewerkers. Het vertrouwelijke karakter van de functie vereist integriteit en zorgvuldigheid.

Systematisch werken is vereist voor het structureren van de werkzaamheden en het voorbereiden van beraad, bijeenkomsten en vieringen.

Representativiteit in voorkomen en gedrag zijn van belang.

9. Inconveniënten

Er is sprake van een hoge psychische belasting door de structurele en onverhoedse confrontatie met zeer intensief lichamelijk en geestelijk leed van patiënten en de naasten c.q. nabestaanden, met

sterven en gestorvenen en het gegeven dat in deze situaties de eigen persoon als instrument van handelen wordt gehanteerd.

Daarbij is de omstandigheid dat er een constante en onvoorspelbare afwisseling is tussen verschillende soorten werkzaamheden, een extra belasting. Dit gaat gepaard met tijdsdruk en onderbrekingen.

Voor het bijstaan van patiënten moet soms een belastende fysieke houding worden aangenomen.

Er vindt psychische belasting plaats door het omgaan met persoonlijke, vertrouwelijke informatie, vooral in het geval van conflicterende belangen tussen patiënt en organisatie.

De geestelijk verzorger kan geconfronteerd worden met grensoverschrijdend gedrag van patiënten en/of diens naasten c.q. nabestaanden. Dit kan lichamelijk en psychisch persoonlijk letsel veroorzaken.